

МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
КАФЕДРА СУСПІЛЬНИХ ДИСЦИПЛІН
КАФЕДРА ДИТЯЧИХ ХВОРОБ

ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ

**III Всеукраїнської
науково-практичної конференції
з міжнародною участю**

**«Соціально-етичні та деонтологічні проблеми
сучасної медицини
(немедичні проблеми в медицині)»
24-25 лютого 2022 року**

м. Запоріжжя

УДК 614.253(063)

С69

Редколегія:

Боярська Л.М. – завідувач кафедри дитячих хвороб ЗДМУ, кандидат медичних наук, професор;

Утюж І.Г. – завідувач кафедри суспільних дисциплін ЗДМУ, доктор філософських наук, професор;

Котлова Ю.В. – кандидат медичних наук, доцент кафедри дитячих хвороб ЗДМУ;

Сепетий Д.П. – доктор філософських наук, доцент кафедри суспільних дисциплін ЗДМУ;

Мегрелішвілі М.О. – кандидат філософських наук, доцент кафедри суспільних дисциплін ЗДМУ;

Касаткіна К.А. – кандидат історичних наук, викладач кафедри суспільних дисциплін ЗДМУ;

Павленко Н.В. – кандидат філософських наук, викладач кафедри суспільних дисциплін ЗДМУ.

Збірник матеріалів III Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю «Соціально-етичні та деонтологічні проблеми сучасної медицини (немедичні проблеми в медицині)» (24-25 лютого 2022 року). – Запоріжжя: ЗДМУ, 2022. – 248 с.

Автори матеріалів несуть повну відповідальність за достовірність наданої у доповідях інформації й точність наведених цитат. Точка зору автора не завжди може співпадати з позицією редколегії.

<i>Пащенко І.В., Круть О.С., Підкова В.Я.</i> Компетентнісний підхід у викладанні педіатрії майбутнім лікарям-лаборантам	99
<i>Савельєв В.Г., Рябоконт О.В., Фурик О.О., Ялова Г.В., Рябоконт Ю.Ю.</i> Про деякі аспекти формування світогляду у студентів за умови сучасних вимог ...	101
<i>Ляшенко Л.М.</i> Англійська мова у системі освіти України в минулому і майбутньому	102
<i>Касьянова О.М., Корж Г.В.</i> Актуалізація виховного потенціалу історичної пам'яті в системі післядипломної медичної освіти як відповідь на виклики сучасності	105
<i>Корнієнко Г.В., Дмитряков В.О.</i> Шляхи покращення підготовки лікарів-інтернів дитячих хірургів під час базового циклу інтернатури	107
<i>Федько О.Ю.</i> Публічне мовлення як показник комунікативної компетентності майбутнього лікаря	110
<i>Бушман В.С.</i> Підготовка студента-лікаря у сучасному суспільстві	112
<i>Михайлюк Є.О.</i> Сучасні вимоги до підготовки фармацевтичних працівників у контексті безперервного професійного розвитку	113
<i>Мазулін О.В.</i> Підвищення ефективності навчання фармакогнозії провізорів-інтернів у програмі Microsoft Teams	114

3. РОЗУМІННЯ РОЛІ, ЗНАЧЕННЯ, РІВНЯ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ТА ЦІННОСТІ ЛІКАРЯ СУЧАСНИМ СУСПІЛЬСТВОМ

<i>Боярська Л.М., Іванова К. О, Гребенюк. Л.В.</i> Імідж лікаря як показник рівня довіри пацієнта	117
<i>Марков Ю.І.</i> Етика та деонтологія в клінічній токсикології	121
<i>Ткаченко Н.О., Демченко В.О., Червоненко Н.М., Зарічна Т.П., Маганова Т.В.</i> Соціально-етичні та деонтологічні аспекти взаємовідносин у професійній парі «Лікар-фармацевт»	129
<i>Давидова А.Г., Курочкін М.Ю., Капустін С. А.</i> Проблема прийняття рішень в медицині критичних станів	131

4. ПРОБЛЕМА ПРОФЕСІЙНОГО ВИГОРАННЯ: «CONSUMOR ALIIS INSERVIENDO»

<i>Vasetska L.I.</i> The role of the head of the department of institution of higher education in the prevention and counteracting of professional burning of a teacher .	133
<i>Пацера М.В., Стець В.Р.</i> Сучасні погляди на професійне вигорання викладача закладу вищої освіти	135
<i>Artemenko Y., Rosliakova M.</i> Traditional Shinto group practices as elements of Japanese “Corporate Therapy”	137
<i>Подліанова О.І., Котлова Ю.В., Дмитрякова Г.М.</i> Професійне вигорання у лікарів-інтернів	138

maintain traditional values. Using the practices of the Shinto religion, corporate management encourages the participation of their employees in out-of-work communal rituals. It is interesting that non-formalized and unregulated practices are associated in the mind of the Japanese with chaos and a threat to their legitimate position. Therefore, even regular corporate revels or the practice of *inemuri* (“social sleep”), the “absent presence” allowed in many companies, have their own rules and etiquette prescriptions.

An important element of the Shinto cult, inherited from Zen Buddhism, is meditation, the mechanism of which is simultaneous concentration and relaxation, and the goal is to gain awareness in actions and goal-setting, which is so important for preventing burnout of employees engaged in monotonous work.

Noteworthy are the folk festivals of *matsuri*, which were originally religious festivities, and over time became public rituals designed to cultivate a sense of unity and harmony with the world. One such festivity is *o-hanami*, sakura blossom viewing often shared by one company employees.

Shinto group practices are one of the options for the prevention and treatment of serious social diseases. While being not a one-size-fits-all recipe, they demonstrate how economic strategies, corporate ideologies and the system of traditional values can come together to find constructive solutions for important social problems. Plus, so called “corporate therapy” is an example of a complex attitude based on the strong world outlook grounding.

ПРОФЕСІЙНЕ ВИГОРАННЯ У ЛІКАРІВ-ІНТЕРНІВ

*Подліанова Олена Іванівна, к.мед.н., доцент кафедри дитячих хвороб;
Котлова Юлія Валентинівна, к.мед.н., доцент кафедри дитячих хвороб;
Дмитрякова Галина Миколаївна, асистент кафедри дитячих хвороб,
Запорізький державний медичний університет*

Синдром професійного вигорання – це стан емоційного виснаження, деперсоналізації (втрата індивідуальності, відокремленість від інших) і зниження особистих досягнень, що може виникнути у працівників, робота яких пов'язана з людьми. Тому для лікарів, які працюють в умовах постійного впливу не лише виробничих негативних факторів, але й нервово-емоційного перенапруження та високої відповідальності, цей синдром можна вважати «професійним захворюванням».

Загальноприйнятим вважається, що професійне вигорання притаманне досвідченим лікарям, які працюють тривалий час. Дослідники причин вигорання стверджують, що особливості сучасного суспільства висувають все більш високі вимоги до роботи фахівців. Лікарі постійно перебувають під увагою громадськості, стають все більш залежними та підзвітними. Системі охорони здоров'я нав'язується примітивна бізнес-культура, в якій персонал – «анонімні одиниці виробництва», а відділення – «одиниці отримання доходів» [1, с.119]. В таких умовах особливо схильними до вигорання стають саме молоді, недосвідчені лікарі, які не мають достатнього багажу практичних навичок, клінічних знань та психологічно не готові до спілкування із пацієнтами та колегами. Важливо додати, що нове покоління лікарів є

вразливішим до критики та робочих викликів, менш цілеспрямованим та нетерплячим. Сучасні моделі виховання формують у молоді почуття власної гідності, навчають принципам демократії та поважного відношення до особистості. Проте реалії роботи лікаря-інтерна в умовах ієрархічних відносин, які існують в робочому колективі, часто спростовують ці принципи. Залежність якості формування його професійного досвіду від старших колег іноді змушує лікаря-інтерна терпіти від них некоректне, а іноді й принизливе, ставлення. Все це глибоко розчаровує молодого спеціаліста вже напочатку трудової діяльності.

Метою нашої роботи було дослідження наявності та ступеню професійного вигорання у лікарів-інтернів 1 року навчання різних спеціальностей, які навчаються у Запорізькому державному медичному університеті. В роботі було використано опитувальник професійного вигорання (МВІ) в адаптації Н. Є. Водоп'янової за методикою К. Маслач та С. Джексона [1, с.199]. Опитувальник включає 22 стверджувальних, що пов'язані із професійною діяльністю. Складається з трьох субшкал (емоційне виснаження, деперсоналізація, персональні досягнення):

- Емоційне виснаження розглядається як основна складова вигорання і проявляється в переживаннях зниженого емоційного тону, підвищеного розумового навантаження і афективної лабільності, втрати інтересу і позитивних почуттів до оточуючих, відчуття «пересиченості» роботою, незадоволеності життям в цілому.
- Деперсоналізація проявляється в емоційній відстороненості і байдужості, формальному виконанні професійних обов'язків без особистої участі і емпатії, формуванні особливих, деструктивних відносин з іншими людьми.
- Зниження професійних досягнень відображає ступінь задоволеності людини собою як особистістю і як професіоналом. Незадовільне значення цього показника відображає тенденцію до негативної оцінки своєї компетентності і продуктивності і, як наслідок, зниження професійної мотивації, збільшення негативізму по відношенню до посадових обов'язків, схильність до звільнення себе від відповідальності, до ізоляції від інших, уникнення роботи спочатку психологічно, а потім і фізично.

Про наявність професійного вигорання свідчать високі оцінки за першими двома та низькі за третьої субшкалами. Методика доповнена математичною моделлю розрахунку загального індексу вигорання, кінцеве значення якого може бути від 0 (без вигорання) до 1 (найбільш виражене вигорання).

Статистичну обробку отриманих результатів проведено з використанням програмного забезпечення Statistica 10.0 (StatSoftInc., № JPZ804I382130ARCN10-J) непараметричними методами – описовим (медіана (Me), межі квартильних відрізків [Q25%; Q75%]), перевіркою рівності медіан кількох вибірок – критерієм Крускала-Уоліса; кореляційним аналізом за методом Спірмена, достовірність вважали наявною при $p < 0,05$.

Тестове опитування проведено серед 40 лікарів-інтернів 1 року навчання різних спеціальностей (фах «Ортопедія» – 11, фах «Педіатрія» – 15, фах «Акушкрство та гінекологія» – 9, фах «Офтальмологія» – 5) після 5 місяців

навчання в інтернатурі 1 місяць – на базах стажування, 4 місяці – в очній частині інтернатури).

За результатами тесту лікарі-інтерни загалом показали високий рівень емоційного виснаження (25,7 [18;38] балів). Також було встановлено високий показник деперсоналізації (16,1 [11;22] балів), що може свідчити про невміння інтернів спілкуватися та проявляти емпатію або про появу небажаних для лікаря поведінкових реакцій, таких як дегуманізація стосунків з іншими людьми, прояви черствості, безсердечності чи грубості. Загалом індекс вигорання був досить високим та склав 0,46 [0,34;0,64] (табл. 1).

Лише за третьою субшкалою професійних досягнень молодих лікарів отримано високий позитивний показник (33,2 [23;38] балів), що свідчить про їх достатню професійну мотивованість та впевненість в собі, готовність взяти на себе відповідальність та виконувати свої обов'язки завдяки отриманим знанням в університеті.

Таблиця 1. Показники професійного вигорання лікарів-інтернів 1 року навчання за опитувальником Maslach (МВІ), адаптованим за Водоп'яноюю Н.Є. (2017)

фах	Median [Q25%; Q75%]			
	емоційне виснаження	деперсоналізація	професійні досягнення	індекс вигорання
Ортопедія (n=11)	26 [19;38]	16 [15;22]	28 [23;38]	0,50 [0,43;0,64]
Педіатрія (n=15)	30,5 [23;31]	15,5 [13;17]	36 [33;37]	0,46 [0,41;0,50]
Акушерство (n=9)	22 [18;28]	14 [11;17]	34 [33;38]	0,39 [0,34;0,47]
Офтальмологія(n=5)	29 [21;29]	18 [14;19]	34 [28;38]	0,49 [0,43;0,51]
Загальний бал (n=40)	26,9 [18;38]	15,9 [11;22]	33 [23;38]	0,46 [0,34;0,51]

Таким чином, адаптація молодих лікарів до самостійної роботи – це важливий етап в формуванні їх як професіоналів. Проте, вже на початку інтернатури лікарі мають психологічні проблеми у вигляді емоційного виснаження та деперсоналізації. Для попередження раннього професійного вигорання лікарів-інтернів пропонуємо наступні кроки в організації ефективного навчального процесу:

1. Організація занять з лікарями-інтернами з максимальною практичною спрямованістю та використанням сучасних інноваційних методик викладання, наприклад, різними модифікаціями ділових ігор. Це дозволить максимально наблизити навчальний процес до практики з урахуванням особливостей сьогодення. Моделювання клінічних випадків навчить професійним алгоритмам надання допомоги, сформує у інтернів впевненість в своїх діях та вміння працювати в команді, зорієнтує на професійне розв'язування конфліктних ситуацій.

2. Доцільні впровадження психологічних практикумів та залучення фахівців-психологів для формування сучасних комунікативних навичок у молодих лікарів вже з перших місяців навчання в інтернатурі.

3. Організація надійного, доброзичливого тьюторського супроводу у вигляді професійної та психологічної підтримки молодих лікарів від наставників - викладачів університету на очному етапі навчання та лікарів - керівників заочної частини інтернатури.

Такий підхід дозволить ефективно розвивати інтегральні та загальні компетентності спеціалістів по закінченню інтернатури – спроможність до самооцінки власних досягнень, критичного мислення, аналізу та вирішення ситуативних проблем в медичній практиці, збереже соціальну активність та відповідальну громадянську позицію у лікарській діяльності. Це допоможе сформувати правильне відношення лікарів-інтернів до професії, попередити їх емоційне вигорання та залишитися в професії максимально ефективним якнайдовше.

Список використаних джерел

1. Vodopyanova N. E. Sindrom vyigoraniya: diagnostika i profilaktika / N. E. Vodopyanova, E. S. Starchenkova. – 2-e izd. – SPb: Piter, 2009. – 336 s.; il. – (Seriya «Prakticheskaya psihologiya»).

2. Данильчук Г. О. Оцінка ступеня емоційного вигорання у лікарів та лікарів-інтернів на етапі післядипломної освіти/ Г. О.Данильчук; Я. І. Венгер; Д. О.Лагода// Медична освіта. – №2, 2019. – с. 137-142.

3. Як впоратись з емоційним вигоранням медичним працівникам [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://moz.gov.ua/article/for-medical-staff/jak-vporitis-z-emocijnim-vigorannjam-medichnim-pracivnikom>

4. Кривенко В.І. Психоемоційний та вегетативний стан лікарів-інтернів на початку професійної діяльності/ В. І. Кривенко, О. П.Федорова, І. В. Непрядкіна, І. С. Качан, С. П. Пахомова, О. І. Бородавко// Актуальні питання вищої медичної (фармацевтичної) освіти: виклики сьогодення та перспективи їх вирішення: матеріали XVIII Всеукр. наук.-практ. конф. в онлайн-режимі за допомогою системи microsoft teams (Тернопіль, 20–21 трав. 2021 р.) / Терноп. нац. мед. ун-т імені І. Я. Горбачевського МОЗ України. – Тернопіль: ТНМУ, 2021. – 265-270 с.

ПРОФЕСІЙНЕ ТА ЕМОЦІЙНЕ ВИГОРАННЯ ПРАЦІВНИКІВ МЕДИЧНОЇ СФЕРИ

*Кравченко Володимир Юрійович, кандидат політичних наук,
старший викладач кафедри гуманітарних наук,
Дніпровський державний медичний університет*

В умовах сучасного розвитку ризик професійного та емоційного вигорання є значно вищим для людей, які залучені до інтенсивного міжособистісного спілкування і роботи з постійним стресовим навантаженням. Особливо сильно ці синдроми можуть проявлятися у працівників медичної сфери, які через втому, виснаження, високу відповідальність і емоційне вигорання ризикують втратити психологічну рівновагу та стійкість. В останні декілька років поширення коронавірусної хвороби і збільшення навантаження на медичні системи держав світу стало причиною додаткового фізичного, психологічного та емоційного спустошення працівників медичної сфери.